

Lieve vrijwilligers

Zondag 21 augustus jl. bezochten wij (Hans en Mariëtte Tepe uit Heerhugowaard) jullie Heiligenbeeldenmuseum. Wat was dat een genoegen! Allereerst natuurlijk dat dit museum de kerk was, en nog wel een kerk van Cuypers.

Maar vooral de gastvrije, hartelijke ontvangst. De uitleg die we extra kregen, buiten de uitleg op papier. Wat een prachtige beelden zijn hier aanwezig. Ook de film over de kerk en het ontstaan ervan was boeiend. En het aangeschafte boekje Cuypers op de Kranenburg is zeer leerzaam, als je niet uit deze omgeving komt. Het mooie houten engeltje heeft haar plekje gevonden in onze 'engelenhoek'.

Op mijn vraag of ik mocht fotograferen kwam een positief antwoord. Met

van mijn kant de toezegging dat, als ik thuis alles bekeken had, ik er wat door zou sturen naar jullie. Dit doe ik dan zo.

Wij waren zelf jaren terug in het Heiligenbeeldenmuseum aan de Eschberg 7 in Vaals, wat gevestigd is in een voormalig kloosterkerkje. Dat was ook al zo prachtig. Maar.....in jullie museum hebben alle beelden de ruimte en komen zo wel heel mooi tot hun recht.

Hartelijk dank voor de genoten gastvrijheid. We hopen voor ons dat het niet bij één bezoek zal blijven.

Met vriendelijke groet,
Hans en Mariëtte Tepe

Meer Nieuws?
Raadpleeg dan onze -up-to-date-
gehouden website:
www.heiligenbeeldenmuseum.nl

De geschiedenis van de kerstboom

Kerstmis is bij uitstek een feest dat rust op de pijlers van kerk en gezin. Zo heeft wel haast elk gezin, kerkelijk of niet, zijn eigen gebruiken op de Kerstdagen die de kerstboom in steeds grotere getale tot een lichtend middelpunt maakten.

In het algemeen hebben katholieke gezinnen een kerststal onder of bij de kerstboom staan waar vóór Kerstmis Jozef en Maria alleen in staan. In de Kerstnacht komt dan het kindeke Jezus er bij alsmede de herders en de schapjes. En op Driekoningen, dus de dag voordat het stalletje weer wordt ingepakt, verschijnen de drie koningen met hun kamelen. In de christelijke kerken speelde de Kerstboom lange tijd geen rol. De Kerstboom heeft met de inhoud van het Christelijke kerstfeest zelf ook

niets te maken. Kerstmis had weinig van doen met de geboorte van het kindje Jezus, maar draaide om de Midwinterviering door onze voorouders op de kortste dag van het jaar. Men neemt aan dat de Kerstboom een voortzetting is van de heidense levensboom, een stuk hoopgevende natuur- en levensmystiek in een donkere wendertijd. Een levensboom die, zoals met meer heidense voorstellingen is gebeurd, in de loop van de tijd in christelijke zin werd omgebogen en daardoor voor christenen aanvaardbaar is geworden.

De oorsprong van een feest als Kerstmis zit natuurlijk veel dieper dan de behoefte aan afleiding. Het behoort tot de oeroude keerpunten in de eeuwige kringloop van de zon en de seizoenen. Keerpunten waarbij de mens al sinds zijn bewustwording door bepaalde rituelen heeft getracht de natuur in gunstige zin te beïnvloeden.

De oeroude feesten zijn later gekerstend en de kerk heeft getracht de heidense elementen in deze feesten te laten verdwijnen. Groene bomen stonden symbool voor vruchtbaarheid en aangezien de dennenboom of spar ook in de winter zijn groene kleur bleef behouden, werd deze boom gebruikt voor de viering. De boom werd traditioneel versierd met appels, noten en kaarsen. In de 20e eeuw zijn die inmiddels vervangen door een warreling van glanzende ballen en zacht sluerend engelenhaar in stemmig naaldgroen.

In de christelijke kerken speelde de Kerstboom lange tijd geen rol. De Kerstboom heeft met de inhoud van het Kerstfeest zelf ook niets te maken. Zijn doorbraak beleefde de Kerstboom in de 18e eeuw toen de populaire schrijver Johann Wolfgang Goethe hem een rol gaf in zijn werken.

In 1837 stelde de Geldersche Almanak met voldoening vast dat de kerstboom bij ons meer en meer ingang vond. Eerst in de zondagsschool en de kerk, daarna in het huisgezin van de gegoede burgerstand. Aanvankelijk was er zelfs wat verzet tegen deze Hoogduitse nieuwigheid. Maar al is de Kerstboom in zijn huidige gedaante het uitgangspunt, het begon allemaal met een bescheiden takje bij onze verre voorouders. Zo was het in Limburg gebruikelijk zogenaamde Barbara takken te snijden: kersen of berkentwijgen die in water of vochtige aarde gezet, met kerstmis bloeiden. Een treffende kerstening van het oorspronkelijke vruchtbaarheids idee. Sint Barbara werd gevierd op 4 december. En in Noorwegen was het zo dat als er met midwinter bladeren en bloesem aan een in het water gezette lijsterbesstek verschenen, dat betekende dat er voor de aanstaande zomer een voorspoedige oogst in het verschiet lag.

Tenslotte deed ook Prins Maurits een duit in het zakje. Zijn devies was "Tandum fit surculus arbor". (Eindelijk wordt de stek een boom.) Dit lijkt in overdrachtelijke zin ook van toepassing op de midwintertwijg van onze boeren voorouders die zich vooral in de laatste eeuwen van een nietig twijgje tot een statige Kerstboom heeft ontwikkeld.

Voorwoord Voorzitter

Er is veel gebeurd sinds u de vorige Nieuwsbrief hebt gelezen en velen van u zitten op dit moment in onzekerheid over allerlei zaken. Veel aandacht gaat daarbij uit naar de energietarieven, een thema dat ook het bestuur van het Heiligenbeeldenmuseum veel zorgen baart, want per 1 januari 2023 zal er een nieuwe contractperiode aanbreken. Het kan maar zomaar gebeuren dat er geen nieuw contract komt, maar dat het variabele tarief gaat gelden. Hoe dan ook wordt rekening gehouden met een flinke prijsstijging en op alle manieren zal geprobeerd worden om ons energiegebruik op een verantwoorde manier terug te dringen. Wat niet meehelpt is het feit dat een Rijksmonument als het onze maar beperkt verduurzaamd kan worden: het leggen van zonnepanelen op het kerkdak – overigens met een uitstekende zonligging – zit er niet in! Wellicht is het mogelijk dat er straks op het platte dak van de nieuw aan te bouwen depotruimte zonnepanelen kunnen worden geplaatst, maar helaas is er tot nu toe geen enkele overheid die hierop subsidie verleent, dus zullen we op andere manieren moeten zien hiervoor het benodigde bedrag binnen te krijgen. Naast de verduurzaming levert die plaatsing ons de komende jaren namelijk een flinke besparing op de energierekening op.

De nieuwbouw van de depotruimte-wu bestuur is al bijna 3 jaar actief met dit plan bezig – zal bij het verschijnen van deze Nieuwsbrief van start zijn gegaan, nu de bouwvergunning is verleend, de aannemer(s) tijd hebben voor de uitvoering en de financiering wat meer zekerheid heeft verkregen. Samen met de Gelderse Kerken, de eigenaar van ons kerkgebouw, is eendrachtig samengewerkt en hopen wij dat ook de laatste subsidieaanvraag succesvol kan worden

afgerond. De Provincie Gelderland is in principe bereid om aanpassingen aan het monumentgedeelte in dit bouwplan voor 50% te subsidiëren en een positieve uitkomst zou ons erg helpen. Toch moeten wij diep in onze beurs tasten en flink bijlenen om alle kosten te kunnen betalen. Zoals gezegd zijn de zonnepanelen nog uit het plan gelaten, maar wij hopen daar in de nabije toekomst toch een gaatje voor te vinden. In ieder geval ontkomt het museum er niet aan om de toegangsprijs met ingang van 2023 te verhogen om alle rente en aflossingskosten te betalen. Wel is de toekomstbestendigheid van het museum met de realisatie van dit bouwplan verzekerd en daar zijn wij erg blij om.

Wij hopen dat de verbouwing en herinrichting medio volgend jaar zijn afgerond, juist op het moment dat het Heiligenbeeldenmuseum 25 jaar bestaat. Hij hopen daaraan ook feestelijk aandacht te besteden, maar het zou fijn zijn als u ons daarbij ook financieel een handje helpt!

Wij zijn tevreden over het bezoek aan de huidige tentoonstelling over het Kloosterleven in de Achterhoek die nog tot en met 30 oktober te bewonderen is. Heeft u dit nog niet gedaan, wees er dan nog op tijd bij,

Inhoud

Voorwoord voorzitter	1
Kerstfair Kranenburg	2
Kerstconcert	2
Open monumentendag Bronckhorst	2
Buurtbus	2
Wim de Mul thematentoonstelling 2023	2
Museumcijfers	2
25 jaar bestaan in 2023	3
Kerstgroepen uit alle werelddelen	3
Geschiedenis kerstboom	4
Lieve vrijwilligers	4
Colofon	4

want vanaf 31 oktober gaat die collectie naar onze tijdelijke opslag (in verband met de verbouwing) en gaan onze vrijwilligers met Jo en Maria Smits uit Weurt de nieuwe kerstgroepententoonstelling inrichten die op 6 december van start gaat. Wij hopen van harte dat hun mooie groepen langer te bewonderen zijn dan de 2 voorafgaande exposities in coronatijd.

Vanaf 9 januari 2023 gaat deze tentoonstelling weer verdwijnen om plaats te maken voor de jubileumtentoonstelling, die op 1 april 2023 van start gaat met als thema: Met vallen en opstaan. Het kruis staat daarbij in allerlei vormen centraal en wij gaan daar ook een nieuwe film over maken. U leest hier in de volgende Nieuwsbrief meer over.

Ik wil alle donateurs, relaties en vrijwilligers hartelijk dank zeggen voor alle steun, die wij ook in moeilijker tijden mochten en nog mogen ondervinden en hoop u graag in ons prachtige museum te ontmoeten.

Uw voorzitter,
Ton Rutting

Colofon

Heiligenbeeldenmuseum

Ruurloseweg 101, 7251 LD Kranenburg-Vorden
Telefoon 0575-55 64 88 (tijdens openingsuren)
website www.heiligenbeeldenmuseum.nl
IBAN NL 97 RABO 0327478748

Secretariaat:

Schoneveldsdijk 2, 7251 LE Vorden
Tel 0575- 55 67 57
PR-commissie/redactie
Bart Overbeek en Jan Willem de Gruyter

Redactieadres:

Bart Overbeek,
Ganzensteeg 2, 7251 LC Vorden
Tel. 06-23 917 592
Email: pr@heiligenbeeldenmuseum.nl

Openingstijden 2022:

Kerst op de Kranenburg: van dinsdag 6 december 2022 t/m zondag 8 januari 2023. Geopend iedere dag, behalve 1ste Kerstdag en Nieuwjaarsdag 12.00 tot 17.00 uur.

Thematentoonstelling "Vallen en opstaan" een expositie door Wim de Mul over het kruis. Van zaterdag 1 april t/m/ zondag 29 oktober.

Druk: Printcopservice, www.pcsd.nl

Kerstfair Kranenburg

Zondag 11 december, van 11.00 uur tot 16.00 uur, is wederom de Kerstfair van Kranenburgs Belang rondom de Antoniuskerk/Heiligenbeeldenmuseum. De kramen zijn weer ruim gevuld met spullen voor de Kerst. Het museum is ook een van de deelnemers en biedt o.a. weer een mooie collectie kerstgroepen aan. Ook de inwendige mens wordt niet vergeten!

Wim de Mul verzorgt jubileumtentoonstelling 2023

Een grote selectie van kruisbeelden uit de collectie van Wim de Mul is volgend jaar te zien in het museum, met als thema "Vallen en opstaan".

Wim de Mul verzamelt zo'n tien jaar kruisbeelden en corpussen en is ook beeldhouwer. Ook wil hij beschadigde kruisbeelden en corpussen die niet in zijn verzameling passen een nieuw leven geven, bijvoorbeeld d.m.v. een kruisbeeld met twee corpussen: 'Jezus en zijn broer'... Of hij plaatst in een gammele boot die gedragen wordt door twee Christusfiguren, tal van beschadigde corpussen: 'bootvluchtelingen'... Op deze manier wil hij het passieverhaal van Jezus, diens vallen en opstaan, actualiseren. Het museum heeft hem ook enkele gangbare kruisbeelden geschonken en daarvan zijn o.a. diverse kunstwerken gemaakt. In de voorjaarsnieuwsbrief meer over de jubileumtentoonstelling.

Museumcijfers Heiligenbeeldenmuseum goed te noemen

Naar aanleiding van een onlangs verschenen persbericht van de Museumvereniging heeft het Heiligenbeeldenmuseum haar eigen gegevens vergeleken met de landelijke uitkomsten.

Ontegenzeggelijk heeft de coronacrisis ook het Heiligenbeeldenmuseum zwaar getroffen want de bezoeken over 2020 waren maar liefst 60% lager dan in 2019. Waar landelijk gezien de bezoekers in 2021 nog weer 10% lager waren, wist het Heiligenbeeldenmuseum door een actieve PR, aansprekende thema's en het feit dat veel Nederlanders hun vakantie in Nederland (en met name de Achterhoek) doorbrachten de bezoekers in 2021 met bijna 40% te verhogen ten opzichte van 2020! De verwachting voor heel 2022 zijn beter dan 2021, maar het is nog de vraag of de goede cijfers van het jaar 2019 zullen worden gehaald.

Financieel waren 2020 en 2021 moeilijke jaren, maar dankzij de steun van het Kick Start Cultuurfonds en de gemeente Bronckhorst, die via het Rijk extra middelen voor instandhouding van lokale cultuur kreeg toegewezen, kon de schade worden beperkt. Een pluim dus voor de

Kerstconcert

Op woensdagavond 21 december verzorgt Gospelkoor Inspiration o.l.v. hun dirigent Piet Piersma een Kerstconcert in het museum. De aanvang is 19.30 uur. De dirigent en het koor kijken er met verlangen naar uit, dat het dit keer gaat lukken. Door corona moest de uitvoering al tweemaal worden afgeblazen.

Open monumentendag Bronckhorst

Op 10 en 11 september waren de open monumentendagen Bronckhorst. Honderden bezoekers wisten deze dagen de weg naar ons museum te vinden. De inmiddels traditionele verkooptagen waren een groot succes, de opbrengst draagt een mooi steentje bij aan de aanschaf van zonnepanelen op de nieuwe opslagruimten.

Buurtbus

Het museum is bereikbaar met openbaar vervoer via buurtbus, lijn 193. De bus rijdt vanaf station Vorden naar Kranenburg en Medler, alleen op werkdagen in een een-uurs-dienst van 7.30 tot 18.30 uur en geeft aansluiting op de treinen te Vorden.

gemeente Bronckhorst die – in tegenstelling tot veel andere gemeenten – achter hun musea gingen staan en ze de steun gaven die nodig was! De al geplande investeringen voor aanpassing en uitbreiding van de museale depotruimten kwamen wel ernstig onder druk te staan. Veel aangeschreven private fondsen lieten het afweten, te meer daar zij in de 2 coronajaren al veel extra ondersteuning hadden uitgekeerd en nu minder te besteden hadden. Een groot bedrag moet worden geleend (en terugbetaald) om dit laatste grote project voor het museum te realiseren. Een extra (financiële) krachtsinspanning in 2023 is nodig om dit belangrijke project om het Heiligenbeeldenmuseum toekomstbestendig te maken en geen molensteen om de nek te laten zijn. Mede door de sterk gestegen inflatie zal de entreprijs in 2023 worden verhoogd naar €7,50 per bezoeker.

Extra investeren geldt ook voor de verduurzaming: met het oog op sterk stijgende energieprijzen is het erg belangrijk om de zonnepanelen op het dak van de nieuwbouw zo snel mogelijk te realiseren en de kosten van de (gas)verwarming terug te brengen.

25 jaar bestaan 2023

In september 2023 is het 25 jaar geleden dat de Stichting Vrienden van de Kerk op de Kranenburg is opgericht. De stichting streefde er naar de Antonius van Paduakerk te behouden en dit te bereiken met het inrichten van een Heiligenbeeldenmuseum. Er is inmiddels een jubileumcommissie actief met het uitwerken van plannen om er een mooi jubileumjaar van te maken.

Jo en Marie Smits tonen hun fraaiste groepen Kerstgroeten uit alle werelddelen

Kranenburg-Vorden - Menigeen heeft rond Kerstmis, naast een boom en de nodige kerstversiering, een 'kerstgroep' in de woonkamer staan. Maar de hoeveelheid kerstgroepen die Jo en Maria Smits uit Weurt uitstallen is ongekend. In hun woonkamer zijn in deze tijd van het jaar rond de 150 kerstgroepen te bewonderen. Zo'n 150 andere zijn tijdens de kerstgroepententoonstelling in het Heiligenbeeldenmuseum op de Kranenburg bij Vorden te bewonderen.

De tentoongestelde kerstgroepen vormen slechts een deel van een immense collectie. Begonnen met vier identieke kerstgroepen, om de brede vensterbanken van de woonkamer te vullen, is de verzameling van Jo Smits inmiddels uitgegroeid tot meer dan 1.300 stuks. Jozef, Maria en het kindje Jezus vormen de basis van elke kerstgroep, al dan niet aangevuld met een engel, de drie koningen, herders en dieren. 'Mijn doel is de groepen zo compleet mogelijk te krijgen', aldus Jo.

Diversiteit

Zijn verzameling kent een grote diversiteit. Er is verschil in grootte, herkomst en bouwjaar, maar ook in detaillering en materiaal. Naast gips, porselein, hout, giethars en klei, zijn er bijvoorbeeld ook kerstgroepen van zilver, kristal, mergel, bananenblad en jute. Zelfs van fimo klei worden kerstgroepen vervaardigd; de kleinste hiervan is slechts 4 millimeter groot.

Het merendeel van de collectie is afkomstig uit Nederland, Italië en Duitsland, waar de kerststal een belangrijke plek inneemt bij de viering van Kerstmis. Ook zijn er kerstgroepen uit Thailand, waar men vaak heel lang naar moet zoeken, China en de Filipijnen. Uit de kleur, de stijl en het gebruikte materiaal kan men meestal de herkomst van de kerstgroepen afleiden. Beeldjes uit Peru bijvoorbeeld, kenmerken zich door de felle, frisse kleuren, het gebruik van klei en de outfit van de figuren, met mutsjes. De groepen zijn bovendien allemaal met de hand vervaardigd en afgewerkt

Word donateur SOGK

De SOGK is een particuliere organisatie die voor het uitvoeren van haar werk grotendeels afhankelijk is van haar donateurs. Voor een bedrag van € 25 per jaar bent u al donateur, maar een hoger bedrag is uiteraard welkom! U ontvangt dan gratis het kwartaalblad **Venster**. Een prachtig geïllustreerd tijdschrift met interessante (wetenschappelijke) artikelen en wetenswaardigheden over erfgoed, monumentennieuws en informatie over restauraties. Daarnaast kunt u natuurlijk deelnemen aan onze excursies. Voor meer informatie: www.oudegeldersekerken.nl

Bij een Thaise kerstgroep staan olifanten. De Peruviaanse herders dragen bolhoedjes, de Afrikaanse koningen gaan blootshoofds. De kleinste komt uit Elst en is ruim vier millimeter bij vier millimeter. Een enkele groep is gemaakt uit één blok hout.

Vaste opstelling

De opstelling van de kerstgroepen is altijd hetzelfde. Overal staat het voetvolk links, dan Maria, Jezus in het midden, Jozef rechts en de koningen daar weer rechts van. De os, de ezel, schapen, geiten, kamelen, olifanten en hier en daar een poes, een hond of een konijn mogen gaan en staan waar ze willen.

Zelf gerestaureerd

Smits vindt zijn traditionele gipsen groep van 1898 uit Duitsland de mooiste van deze uitstalling. Hij zocht de beelden zelf bij elkaar en restaureerde ze. Eén koning is nog in de oude staat. Hij ziet er gehavend uit, zo laat hij zien hoeveel werk het is om het weer zo mooi te maken.

Nostalgie

In dertig jaar tijd heeft hij op rommelmarkten en via Marktplaats en Ebay heel wat kerstgroepen aangekocht. Ook uit vakantielanden werden verschillende kerstgroepen meegenomen. De laatste jaren krijgt Jo en het Heiligenbeeldenmuseum regelmatig exemplaren aangeboden die mensen 'nog op zolder hadden liggen' of die uit een erfenis komen.

'Doordat deze kerstgroepen vaak nog nostalgie en herinneringen oproepen, blijkt het lastig ze 'zomaar' weg te doen. Van ons weet men dat de beelden goed terecht komen. Bij jou gebeurt er tenminste nog wat mee, zeggen ze dan. Toch blijf ik het bijzonder vinden dat mensen ons weten te vinden, ook het bestuur van het Heiligenbeeldenmuseum deelt deze mening.

Tentoonstelling

De collectie staat het grootste deel van het jaar opgeslagen in dozen op zolder. Eens per jaar zien de beelden het daglicht. Voor de verzamelaar een mooie gelegenheid om ook een breder publiek er van te laten genieten. Dit jaar staan er zo'n 150 kerstgroepen in het Heiligenbeeldenmuseum opgesteld.

De tentoonstelling is geopend van dinsdag 6 december 2022 tot en met zondag 8 januari 2023, iedere dag van 12.00 tot 17.00 uur, behalve 1ste Kerstdag en Nieuwjaarsdag.